

مكارم الأخلاق

Mekarimul-ahlak – Plemenite karakterne osobine

Mekarimul-ahlak – Plemenite karakterne osobine

Muhammed b. Salih El-'Usejmin

Poslanica obrađuje aspekte lijepog ponašanja prema Allahu i ljudima, pojašnjavajući neophodnost prihvatanja Allahovih obavijesti i propisa sa zadovoljstvom, kao i strpljivosti u pogledu Njegovih odredbi. Također izlaže vidove lijepog ponašanja u ophođenju prema drugima kroz suzdržavanje od nanošenja štete, činjenje dobra i srdačnost, navodeći primjere iz časnog životopisa Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem.

Mekarimul-ahlak – Plemenite karakterne osobine

Uvaženi šejh i veliki učenjak

Muhammed b. Salih El-'Usejmin

Allah da oprostí grijehe njemu, njegovim roditeljima i svim muslimanima.

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Uzvišeni Allah poslao ga je sa Uputom i ispravnom vjerom da bi je uzdigao iznad svih vjera. Uzvišeni Allah poslao ga je pred Sudnji dan kao donosioca radosnih vijesti i kao opominjača, da poziva Allahu, uz Njegovu dozvolu, i kao svjetiljku koja sija. Dostavio je poslanicu, ispunio emanet, savjetovao ummet i borio se radi Allaha istinskom borbom sve dok mu nije došla smrt. Allah je podario

uspjeh onome kome je htio od Svojih robova, pa se on odazvao njegovom pozivu i slijedio njegovu uputu, a Svojom mudrošću uskratio je podršku onome kome je htio od Svojih robova, pa se on uzoholio odbijajući mu pokornost, u laž utjerao njegove vijesti i usprotivio se njegovoj naredbi, te je tako navukao na sebe propast i daleku zabludu. Zahvala pripada Allahu, Njega hvalimo, od Njega pomoć i oprost tražimo i Njemu se kajemo. Od Njega tražimo utočište od zla naših duša i naših loših postupaka. Onoga koga Allah uputi niko u zabludu ne može odvesti, a koga u zabludu odvede niko ga ne može uputiti. Svjedočim da nema istinskog boga koji zaslužuje da se obožava osim Allaha, Jedinog, Koji nema sudruga, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik.

A zatim: Zadovoljstvo mi je da na ovom susretu¹ govorim o lijepom ponašanju.

Ponašanje je – kako kažu učenjaci – unutrašnja slika čovjeka, jer čovjek ima dvije slike:

Vanjski oblik jeste oblik u kojem je čovjek stvoren i na kojem je Allah načinio tijelo. Svi mi znamo da taj vanjski oblik može biti lijep i divan, ružan i loš, ali i između toga.

¹ Ovaj susret održan je u ljetnom centru pri Naučnom institutu u Unejzi.

Isto tako, unutrašnja slika dijeli se na lijepu i lošu, a to je ono što se naziva ahlakom. Ahlak je, dakle, unutrašnja slika na kojoj je čovjek sazdan.

Da li je ahlak urođen ili stečen?

Odgovor: Ahlak je, bez sumnje, dijelom urođen, a dijelom stečen. Kao što može biti prirodan, tako se može i steći. To znači da čovjek, kao što po prirodi može posjedovati lijepo ponašanje, isto tako ahlak može usvojiti i uvježbati. Zbog toga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao Ešedžu Abdul-Kajsu:

«إِنَّ فِيكَ خَلْتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللَّهُ: الْحِلْمَ وَالْأَنَاءَةَ». قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَنَا أَتَخَلَّقُ بِهِمَا، أَمْ اللَّهُ جَبَلَنِي عَلَيْهِمَا؟ قَالَ: «بَلِ اللَّهُ جَبَلَكَ عَلَيْهِمَا». قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَبَلَنِي عَلَى خَلْتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ.

"Zaista posjeduješ dvije osobine koje Allah voli: blagost i smirenost." On upita: "O Allahov Poslaniče, jesam li ih ja stekao ili me je Allah s njima stvorio?" Odgovorio je: "Naprotiv, Allah te je s njima stvorio." On reče: "Hvala Allahu Koji me je stvorio sa dvije osobine koje vole Allah i Njegov Poslanik."¹

¹ Bilježe ga Ebu Davud, Knjiga o edebu, poglavlje: "O čovjekovom plemenu", br. 5225, iz hadisa Zari'a, radijallahu anhu, koji je bio u delegaciji Abdul-Kajsa, i Tirmizi, poglavlje: "O dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza", poglavlje: "O onome što se prenosi o stalozenosti i žurbi", br. 2011, iz hadisa Ibn Abbasa, radijallahu anhuma.

Ovo je dokaz da pohvalan i lijep ahlak može biti urođen, ali i stečen. Međutim, urođeno svojstvo je, bez sumnje, bolje od stečenog, zato što ahlak, ukoliko je prirodan, postaje čovjekova narav i priroda, pa njegovo ispoljavanje ne zahtijeva trud niti pretvaranje. Ipak, to je Allahova blagodat koju On daruje kome hoće, a onaj ko je uskraćen za nju – odnosno onaj kome lijep ahlak nije urođen – može ga steći vježbom i praksom, kao što ćemo to, ako Uzvišeni Allah da, kasnije spomenuti.

Ovdje se postavlja pitanje: koji je od njih dvojice bolji – čovjek kojem je lijepo ponašanje urođeno ili onaj koji se bori sa samim sobom da se okiti njime? Koji od njih ima viši stepen i veću nagradu?

Kao odgovor na ovo pitanje možemo reći: nema sumnje da je onaj kome je lijepo ponašanje urođeno savršeniji u pogledu posjedovanja te osobine ili njene same prisutnosti kod njega. To je zato što mu nisu potrebni trud niti napor, pa to ponašanje ne izostaje u određenim prilikama i na određenim mjestima, budući da mu je ono urođena narav. U koje god vrijeme, na kojem god mjestu i u kakvom god stanju da ga sretnoš, vidjet ćeš da se lijepo ponaša. Stoga je on, s ovog aspekta, bez ikakve sumnje savršeniji.

S druge strane, kada je riječ o ahlaku koji se stiče navikom, trudom, praksom ili vježbanjem, čovjek za njega biva nagrađen zbog borbe sa samim

sobom. Ipak, u pogledu savršenstva, takav ahlak je znatno manjkaviji od onog urođenog.

Kada čovjek bude obdaren objema vrstama ahlaka, i urođenim i stečenim, to je onda vrhunac savršenstva. Ljude stoga možemo podijeliti u četiri skupine:

1. onaj kome je uskraćeno lijepo ponašanje,
2. onaj kome je ono urođeno, ali se ograničio samo na tu svoju urođenu prirodu,
3. onaj kome je ono urođeno, pa ga dodatno unapređuje svojim trudom,
4. onaj kome ono nije urođeno, ali ga stekne kroz lični napor i trud.

U konačnici, kada je riječ o lijepom ponašanju, onaj kome je ono urođeno nalazi se na višem stepenu savršenstva. Međutim, s obzirom na napor i poteškoće koje je uložio u njegovo postizanje, onaj ko ga stekne vlastitim zalaganjem pripada i posebna nagrada zbog borbe sa samim sobom.

Ovdje se postavlja pitanje: postoje li karakterne osobine koje nisu spomenute u Kur'anu i sunnetu i koji je put do njihove spoznaje?

Odgovor glasi: Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao je:

«إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ»؛

"Zaista sam poslan da usavršim plemenite ćudi kod ljudi."¹ To je zato što su svi prijašnji vjerezakoni, koje je Allah propisao robovima, podsticali na plemenite karakterne osobine. Zbog toga učenjaci navode da su plemenite karakterne osobine ono oko čega su svi vjerezakoni jednoglasni. Međutim, u ovom potpunom i savršenom vjerezakonu, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je kako bi ih u potpunosti usavršio.

Navedimo kao primjer pitanje odmazde: ukoliko neko poćini zloćin nad drugim, da li će se nad njim izvršiti odmazda ili ne? Ućenjaci navode da je odmazda u šerijatu Jevreja bila obavezna i neizbježna, te da žrtva u tome nije imala pravo izbora, dok je u šerijatu kršćana bilo obrnuto, odnosno važio je princip obaveznog oprosta. Međutim, naš šerijat je došao potpun u oba pogleda; u njemu su propisani i odmazda i oprost. Jer, u uzvrćanju zloćincu za njegov zloćin ogledaju se odlučnost i sprećavanje zla, dok oprost donosi dobroćinstvo, plemenitost i ćinjenje dobra onome kome je oprošteno. Tako je naš šerijat – hvala Allahu – došao kao upotpunjenje; onome ko polaže pravo na to, dat je izbor između oprosta i uzvrćanja, kako bi oprostio u situaciji prikladnoj

¹ Hadis bilježe Ahmed (2/381) i Bejheki u djelu Es-Sunenul-kubra (10/233), a navedeni tekst pripada njemu, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

za oprost, a uzvratilo u situaciji prikladnoj za uzvrćanje.

*

Područja lijepog ponašanja

Mnogi ljudi smatraju da se lijepo ponašanje odnosi isključivo na ophođenje prema stvorenjima, a ne i na ophođenje prema Stvoritelju. Međutim, takvo shvatanje je nepotpuno. Naime, kao što postoji lijepo ponašanje u ophođenju prema stvorenjima, ono jednako postoji i u ophođenju prema Stvoritelju.

Prema tome, tema lijepog ponašanja jeste ophođenje prema Uzvišenom Stvoritelju, a također i ophođenje prema stvorenjima, i na ovo pitanje treba obratiti pažnju.

Prvo: Lijepo ponašanje u odnosu prema Stvoritelju, dželle ve 'ala

Lijepo ophođenje prema Stvoritelju obuhvata tri stvari:

1. prihvatanje onoga što je kazao Uzvišeni Allah, uz potvrdu i vjerovanje,
2. prihvatanje Njegovih propisa kroz izvršavanje i primjenu,
3. prihvatanje Njegovih odredbi sa strpljenjem i zadovoljstvom.

Ovo su tri stvari na kojima se temelji lijepo ponašanje prema Uzvišenom Allahu:

1. Prihvatanje s potpunim vjerovanjem onoga o čemu On obavještava, tako da se kod čovjeka ne javi sumnja niti oklijevanje u vjerovanju u ono što je došlo od Allaha, 'azze ve dželle, jer ono što dolazi od Uzvišenog Allaha proizilazi iz znanja, a On, subhanehu, najistinitije govori, kao što je Uzvišeni Allah kazao o Sebi:

﴿...وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا﴾

"...a čiji je govor istinitiji od Allahovog?!" (En-Nisa', 87)

Besprijekorno vjerovanje u sve što je došlo od Allaha nužno zahtijeva od čovjeka da u to bude čvrsto uvjeren, da to brani i za to se bori, tako da se u njega ne uvuče sumnja niti kolebanje u pogledu onoga što nam je stiglo od Allaha, azze ve dželle, i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Kada se čovjek okiti ovim svojstvom, moći će odbaciti svaku šubhu koju iznose oni koji se protive vijestima od Allaha i Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bilo da se radi o muslimanima koji su u Allahovu vjeru uveli ono što joj ne pripada, ili o drugima, ateistima, koji ubacuju šubhe u srca muslimana.

Navedimo za to primjer: u Buharijinom Sahihu bilježi se hadis Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

«إِذَا وَقَعَ الدُّبَابُ فِي شَرَابٍ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْمِسْهُ، ثُمَّ لِيَنْزِعْهُ؛ فَإِنَّ فِي إِحْدَى جَنَاحَيْهِ دَاءٌ، وَالْأُخْرَى شِفَاءٌ».

"Kada muha upadne u piće nekoga od vas, neka je u cijelosti potopi, a potom izvadi, jer je u jednom njenom krilu bolest, a u drugom lijek."¹

Ovo je vijest o kojoj nas je obavijestio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a koja se odnosi na pitanja gajba. On ne govori po hiru svome, već govori samo ono što mu Uzvišeni Allah objavljuje, jer on je čovjek, a čovjek ne poznaje gajb. Naprotiv, Allah mu je rekao:

﴿قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَيْتُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ...﴾

"Reci: 'Ja vam ne kažem: "U mene su Allahove riznice", niti: "Ja ono što je čulima nedokučivo znam", niti vam kažem: "Ja sam uistinu melek", ja slijedim samo ono što mi se objavljuje.'" (El-En'am, 50)

Ovu vijest smo obavezni dočekati s lijepim ahlakom, a lijep ahlak prema ovoj vijesti jeste da je prihvatimo i da budemo čvrsto uvjereni da ono što je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao u ovom hadisu predstavlja suštu i nepobitnu istinu,

¹ Hadis bilježi Buhari, Knjiga o početku stvaranja, poglavlje: "Kada muha upadne u piće nekoga od vas, neka je u cijelosti potopi, jer je u jednom njenom krilu bolest, a u drugom lijek", br. 3320, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

makar joj neko i prigovarao, te da sa potpunom sigurnošću znamo da je sve ono što je u suprotnosti sa onim što je vjerodostojno preneseno od Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, ništavno, jer Uzvišeni Allah kaže:

﴿...فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصِرُّونَ﴾

"...Zar poslije istine ima išta osim zablude?! Pa kuda se onda odmećete?" (Junus, 32)

Drugi primjer: vijesti o Sudnjem danu (ar. Jevmul-kijame):

Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, obavijestio je:

«أَنَّ الشَّمْسَ تَذْنُو مِنَ الْخَالِيقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِقَدْرِ مِيلٍ»

"Da će se Sunce približiti stvorenjima na Sudnjem danu na milju udaljenosti"¹, bilo da je to štapić kojim se podvlači surma ili milja kao mjera za udaljenost, ova udaljenost između Sunca i glava stvorenja jeste mala. I pored toga, ljudi neće izgorjeti od njegove vreline, iako bi dunjaluk izgorio kada bi se Sunce sada na dunjaluku približilo koliko je dužina jedne jagodice prsta.

Neko bi mogao reći: Kako će se Sunce približiti glavama stvorenja na Sudnjem danu na ovoliku udaljenost, a da ljudi opstanu i jedan trenutak?!

¹ Hadis bilježi Muslim: Knjiga o Džennetu, poglavlje: "O opisu Sudnjeg dana", br. 2864, a prenosi ga Mikdad ibn el-Esved, radijallahu anhu.

Pa šta je lijepo ponašanje prema ovom hadisu?

Lijepo ponašanje prema ovom hadisu jeste da ga prihvatimo i u njega povjerujemo, te da u našim grudima zbog njega ne bude nikakve nelagode, ni tjeskobe niti dvoumljenja, i da znamo da je ono o čemu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u njemu obavijestio istina.

Nije moguće porediti stanja na ahiretu sa stanjima na dunjaluku zbog postojanja ove velike razlike. Mi znamo da će ljudi na Sudnjem danu stajati pedeset hiljada godina, pa prema mjerilima dunjaluka, da li je moguće da iko od ljudi stoji pedeset hiljada godina?

Odgovor je: ne. Dakle, razlika je velika. Shodno tome, vjernik prihvata ovakvu vijest uz smirenost i radost, u potpunosti je razumije i njegovo srce joj se otvara.

2. Prihvatanje Allahovih propisa uz odobravanje, izvršavanje i primjenu: tako da rob ne odbacuje ništa od Allahovih propisa. Pa ukoliko odbaci išta od Allahovih propisa, to predstavlja ružno ponašanje prema Uzvišenom Allahu, bez obzira na to da li ih je odbacio poričući te propise, ili ih je odbacio iz oholosti, odbijajući da po njima postupa, ili ih je odbacio iz nemara prema postupanju po njima, jer to je u suprotnosti sa lijepim ponašanjem prema Uzvišenom Allahu.

Navest ćemo za to jedan primjer: dobra djela koja obavljamo u mjesecu ramazanu, a koja su

teška. Post je, bez sumnje, težak ljudima, jer čovjek u njemu ostavlja ono na šta je navikao, poput hrane, pića i spolnog odnosa, a to je čovjeku teško. Međutim, vjernik koji ima lijep ahlak prema Uzvišenom Allahu, prihvata ovo zaduženje, ili, tačnije rečeno: prihvata ovu počast. To je blagodat od Uzvišenog Allaha koju on prihvata otvorenog srca i sa smirenošću, i njegova duša se tome raduje. Zato ćeš ga vidjeti kako posti duge i vruće dane, a pri tome je zadovoljan i otvorenog srca, zato što ima lijep ahlak prema svome Gospodaru. S druge strane, onaj ko ima loš ahlak prema Allahu ovakvom ibadetu pristupa s mrzovoljom i mrskošću, i da se ne boji loših posljedica, ne bi se ni pridržavao posta.

Drugi primjer jeste namaz. On je, bez sumnje, težak nekim ljudima, a posebno je težak munaficima, kao što je rekao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

«أَثْقَلُ الصَّلَاةِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ: صَلَاةُ الْعِشَاءِ وَصَلَاةُ الْفَجْرِ».

"Nema težeg namaza munaficima od sabaha i jacije."¹

Međutim, namaz vjerniku nije težak. Uzvišeni Allah kaže:

¹ Hadis bilježe Buhari, Knjiga o ezanu, poglavlje: "O vrijednosti jacije u džematu", br. 657, i Muslim, Knjiga o mesdžidima, poglavlje: "O vrijednosti namaza u džematu", br. 651, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

﴿وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ 45﴾
﴿الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلْقَوْنَ رَبَّهُمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ 46﴾

"Tražite sebi pomoć u strpljenju i namazu. To je, doista, teško, osim poniznima,

onima koji su uvjereni da će se sresti sa Gospodarom svojim i da će se Njemu vratiti." (El-Bekare, 45–46) Njima on nije težak, već je zaista lagan, i zbog toga je Poslanik rekao:

«جُعِلَتْ قُرَّةُ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ».

"Radost mog oka učinjena je u namazu."¹

Lijep ahlak prema Allahu, dželle šanuhu, u pogledu namaza jeste da ga obavljaš otvorenog i smirenog srca, obradovanog oka, da se raduješ dok si u njemu i da ga iščekuješ kada se približi njegovo vrijeme. Pa kada klanjaš sabah-namaz, žudiš za podne-namazom; kada klanjaš podne-namaz, žudiš za ikindija-namazom; kada klanjaš ikindija-namaz, žudiš za akšam-namazom; kada klanjaš akšam-namaz, žudiš za jacija-namazom; a kada klanjaš jacija-namaz, žudiš za sabah-namazom. I tako je tvoje srce stalno vezano za ove ibadete. To, bez sumnje, spada u lijep ahlak prema Allahu Uzvišenom.

¹ Hadis bilježe imam Ahmed (3/128) i En-Nesai, Knjiga o ophođenju prema ženama, poglavlje: "O ljubavi prema ženama", br. 3940, od Enesa, radijallahu anhu.

Treći primjer u imovinskim odnosima jeste zabrana kamate, jer nam je Allah izričito zabranio kamatu u Kur'anu, kao što Uzvišeni Allah kaže:

﴿...وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا...﴾

"...A Allah je dozvolio trgovinu, a zabranio kamatu..." I rekao je o tome:

﴿...فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾

"Onome do koga dopre pouka Gospodara njegova, pa se toga okani, pripada ono što je prije stekao, a njegov je slučaj Allahu prepušten. Oni, pak, koji opet to učine, bit će stanovnici Vatre u kojoj će vječno ostati." (El-Bekare, 275) Uzvišeni Allah je zaprijetio onome ko se vrati kamati nakon što mu je došla pouka i saznao propis, zaprijetio mu je vječnim boravkom u Vatri – da nas Allah sačuva!

Vjernik prihvata ovaj propis otvorenog srca, sa zadovoljstvom i predanošću, za razliku od nevjernika koji ga ne prihvata i čija se prsa zbog njega stežu, te ga možda pokušava izigrati raznim smicalicama. Mi znamo da u kamati postoji sigurna zarada i da u njoj nema nikakvog rizika, ali to je, uistinu, dobit za jednu osobu, a nepravda prema drugoj. Zbog toga Uzvišeni Allah kaže:

﴿...وَإِنْ تُبْتِغُوا فَلََكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ﴾

"A ako se pokajete, pripadaju vam glavnice imetaka vaših; nećete nepravdu učiniti, niti će vama nepravda biti učinjena." (El-Bekare, 279)

3. Prihvatanje odredbi Uzvišenog Allaha sa zadovoljstvom i strpljenjem: to je treća stvar koja spada u lijep ahlak (odnos) prema Allahu. Svi mi znamo da odredbe Allaha, 'azze ve dželle, koje On sprovodi među Svojim stvorenjima, nisu u potpunosti ugodne stvorenjima. Pa, zar je sve ono što nam Allah odredi nama ugodno? U smislu da naše duše tome naginju i s tim se usklađuju? Duševno? Činjenica je: ne.

Bolest, na primjer, ne odgovara čovjeku, jer čovjek voli da bude zdrav.

Isto tako, siromaštvo ne odgovara čovjeku, jer čovjek voli da bude bogat. Također, ni neznanje ne odgovara čovjeku, jer čovjek voli da bude učen. Međutim, odredbe Uzvišenog Allaha su, shodno Njegovoj mudrosti, raznovrsne. Neke od njih odgovaraju čovjeku i on u njima, u skladu sa svojom prirodom, nalazi smiraj, dok neke nisu takve. U čemu se onda ogleda lijepo ponašanje prema Uzvišenom Allahu u pogledu Njegovih odredbi?

Lijepo ponašanje prema Allahu u pogledu Njegovih odredbi podrazumijeva da budeš zadovoljan onim što ti je Allah odredio, da time budeš smiren, i da znaš da On, Uzvišeni, to nije odredio osim iz mudrosti i pohvalnog cilja zbog čega zaslužuje hvalu i zahvalnost.

Shodno tome, lijep odnos prema Allahu naspram Njegovih određenja jeste da čovjek bude zadovoljan, da se pokori i bude spokojan; stoga je Allah pohvalio strpljive rekavši:

﴿...وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ 155 الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ 156﴾

"...A ti obraduj strpljive, one koji, kada ih kakva nevolja zadesi, samo kažu: 'Mi smo, doista, Allahovi i Njemu ćemo se, sigurno, vratiti.'" (El-Bekara, 155–156)

Drugo: Lijepo ponašanje u ophođenju prema stvorenjima

Što se tiče lijepog ponašanja prema stvorenjima, neki učenjaci, među kojima je i Hasan el-Basri, Allah mu se smilovao, definisali su ga na sljedeći način: "Sustezanje od svega što uznemirava, činjenje dobročinstva i vedro lice."¹

Prvo: značenje suzdržavanja od nanošenja štete jeste da se čovjek suzdrži od nanošenja štete drugima, bilo da se ta šteta odnosi na imetak, život ili čast. Pa onaj ko se ne suzdrži od nanošenja štete stvorenjima nema lijepo ponašanje, nego je lošeg ponašanja.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, razglasio je zabranu toga na najvećem skupu na kojem se okupio sa svojim ummetom, kazavši:

¹ Ihjau ulumid-din (3/52-53).

«إِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ، كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا، فِي بَلَدِكُمْ هَذَا».

"Uistinu su vaša krv, vaši imeci i vaša čast nepovredivi kao što je nepovrediv ovaj dan, u ovom mjesecu i u ovom gradu."¹

Ako čovjek čini nepravdu ljudima uzimanjem njihovog imetka, prevarom, pronevjerom, udaranjem i nanošenjem povreda, ili vrijeđanjem i ogovaranjem, on time ne pokazuje lijepo ponašanje prema ljudima, jer se nije suzdržao od nanošenja štete. Grijeah za to biva još veći kada je usmjeren prema onome ko kod tebe ima veće pravo.

Tako je, na primjer, loše postupanje prema roditeljima gore od lošeg postupanja prema nekome drugom, loše postupanje prema rodbini gore je od lošeg postupanja prema strancima, a loše postupanje prema komšijama gore je od lošeg postupanja prema onima koji ti nisu komšije; zbog toga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

«وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ». قَالُوا: مَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقِهِ».

"Tako mi Allaha, ne vjeruje! Tako mi Allaha, ne vjeruje! Tako mi Allaha, ne vjeruje!" Upitaše: "Ko to,

¹ Hadis bilježe Buhari, Knjiga o hadždžu, poglavlje: "Hutba u danima Mine", br. 1741, i Muslim, Knjiga o kasami, poglavlje: "Stroga zabrana prolijevanja krvi", br. 1679, iz hadisa Ebu Bekreta, radijallahu anhu.

o Allahov Poslaniče?" On reče: "Onaj čiji komšija nije siguran od njegovih zala."¹

Drugo: značenje izraza "bezlun-neda": "En-neda" jeste "el-kerem" (plemenitost) i "el-džud" (dobrota), tj. da pružiš plemenitost i dobrotu. A plemenitost nije, kao što neki ljudi misle, samo davanje imetka, nego se plemenitost ogleda u žrtvovanju sebe, u zalaganju ugleda i u davanju imetka.

Pa kada vidimo čovjeka koji ispunjava potrebe ljudi, koji im pomaže, koji se u njihovim poslovima obraća onima do kojih oni ne mogu doći, koji širi svoje znanje među ljudima i koji dijeli svoj imetak među ljudima, mi ga opisujemo kao nekoga ko posjeduje lijepe osobine, jer on čini dobro. Zbog toga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

«اتَّقِ اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ، وَاتَّبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمَحُّهَا، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ».

"Boj se Allaha gdje god da si, i poslije lošeg djela učini dobro djelo koje će obrisati loše, i prema ljudima se lijepo ophodi."²

¹ Hadis bilježi Buhari, Knjiga o edebu, poglavlje: "Griješ onoga čiji komšija nije siguran od njegovog zla", br. 6016, od Ebu Šurejha, radijallahu anhu.

² Hadis bilježi Tirmizi, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavlje: "O ophođenju s ljudima", br. 1987, a prenosi Ebu Zerr, radijallahu anhu.

Dio lijepog ponašanja prema ljudima jeste i to da, kada ti se učini nepravda ili ti neko učini zlo, oprostiš i pređeš preko toga. Allah je pohvalio one koji ljudima praštaju, pa je o stanovnicima Dženneta rekao:

﴿الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكُظُمِينَ الْغَيْظِ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ (134)

"Za one koji udjeljuju, i kada su u obilju i kada su u oskudici, koji srdžbu savlađuju i ljudima opraštaju. A Allah voli dobročinitelje." (Alu Imran, 134)

Također, Uzvišeni je rekao:

﴿...وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبَ لِلتَّقْوَى...﴾

"...a ako se vi odreknete – to je bliže bogobožnosti!" (El-Bekara, 237)

Također, Uzvišeni je rekao:

﴿...وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا...﴾

"Neka im oprostite i ne zamjere!" (En-Nur, 22)

Također, Uzvišeni je rekao:

﴿...فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ...﴾

"...a onoga koji oprost i izmiri se Allah će nagraditi..." (Eš-Šura, 40)

Svaki čovjek koji dolazi u kontakt sa ljudima neizbježno će od njih doživjeti neko zlo, pa njegov stav prema tom zlu treba biti da prašta i prelazi preko grešaka. Neka bude čvrsto uvjeren da će se njegovim praštanjem, prelaženjem preko grešaka i

uzvraćanjem dobrim, neprijateljstvo između njega i njegovog brata pretvoriti u bliskost i prijateljstvo. Uzvišeni Allah kaže:

﴿وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ﴾ (34)

"Dobro i zlo nisu isto! Zlo dobrim uzvрати, pa će ti dušmanin tvoj odjednom prisni prijatelj postati." (Fussilet, 34)

Razmislite, o poznavaoici arapskog jezika, kako je rezultat došao sa "iza" za iznenadnost, jer "iza" za iznenadnost ukazuje na trenutno dešavanje u svom rezultatu.

﴿...فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ﴾

"...pa će ti dušmanin tvoj odjednom prisni prijatelj postati." Međutim, to nije svakome omogućeno. Uzvišeni Allah kaže:

﴿وَمَا يُلْقِئُهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقِئُهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ﴾ (35)

"To mogu postići samo strpljivi, to mogu postići samo vrlo sretni." (Fussilet, 35)

Da li iz ovoga razumijemo da je opraštanje prijestupniku apsolutno pohvalno i naređeno? Ovo se može razumjeti iz ajeta, ali treba znati da je oprost pohvalan samo onda kada je bolje oprostiti, a ako je bolje uzvratiti, onda je uzvraćanje vrednije. Zato kaže Uzvišeni:

﴿...فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ...﴾

"...a onoga koji oprosti i izmiri se Allah će nagraditi..." (Eš-Šura, 40) Pa je opraštanje učinio povezanim sa popravljanjem.

Opraštanje, stoga, ponekad ne donosi popravljanje. Može se desiti da onaj koji ti je učinio prijestup i drznuo se na tebe bude čovjek poznat po zlu i pokvarenosti, te ako bi mu oprostio, on bi samo ustrajao u svom zlu i pokvarenosti. U ovakvoj situaciji je bolje sprovesti kaznu za taj prijestup, jer se time postiže popravljanje. Šejhul-islam Ibn Tejmijje, Allah mu se smilovao, rekao je: "Popravljanje je obaveza, a oprost je preporučen, pa ako bi oprost značio propuštanje popravljanja, to bi značilo da smo dali prednost preporučenom nad obavezanim, a to šerijat ne propisuje." I istinu je rekao, Allah mu se smilovao.

Ovom prilikom želim skrenuti pažnju na jedan postupak koji mnogi ljudi čine s namjerom dobročinstva, a to je da neka osoba prouzrokuje nesreću zbog koje smrtno strada druga osoba, pa dođe rodbina ubijenog i oprosti krvarinu ovom počinitelju koji je izazvao nesreću. Da li je to njihovo opraštanje krvarine pohvalno i da li se smatra lijepim ahlakom, ili o tome postoji detaljnije pojašnjenje?

U tome postoji detaljno pojašnjenje: neophodno je da sagledamo i razmislimo o stanju onoga ko je izazvao ovu nezgodu. Da li je on od ljudi poznatih po nesmotrenosti i nemarnosti? Da li je od one vrste

koja ne mari – da nas Allah sačuva – da udari čovjeka, jer je u stanju platiti krvarinu? Ili se radi o čovjeku kojem se ova nezgoda desila uz potpunu opreznost i prisebnost, ali je Allah svakoj stvari mjeru odredio?

Pa ukoliko je od druge vrste, onda je oprost u tom slučaju preči. Međutim, prije oprosta, čak i kod druge vrste, moramo obratiti pažnju: da li je umrli imao dug? Ukoliko je umrli imao dug, a nema se iz čega izmiriti osim od krvarine, onda nije moguće da oprostimo, jer dug ima prednost nad ostavštinom. Čak i kada bismo oprostili, naš oprost se ne bi uzeo u obzir. Ovo je pitanje koje mnogi ljudi možda zanemaruju. Mi ovo govorimo zato što nasljednici pravo na ovu krvarinu stiču od umrlog koji je nastradao u nesreći, a njihovo pravo nastupa tek nakon isplate duga. Zbog toga, kada je Allah spomenuo nasljedstvo, rekao je:

﴿...مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ...﴾

"...pošto se izvrši oporuka koju je ostavio ili podmiri dug..." (En-Nisa', 11)

Zaključak je da u lijepo ponašanje spada opraštanje ljudima, što predstavlja dio činjenja dobra, jer činjenje dobra podrazumijeva ili davanje ili odricanje od prava, a opraštanje spada u odricanje od prava.

Treće: vedrina lica ogleda se u tome da čovjek bude vedrog lica, a suprotno tome je namrgođeno

lice, i zbog toga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

«لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا، وَلَوْ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلْقٍ».

"Nemoj potcjenjivati nijedno dobro djelo, pa makar da vedrog lica sretnoš svoga brata."¹

Vedrina lica unosi radost u srce onoga koga susretnoš i onoga ko ti prilazi, rađa naklonost i ljubav, te donosi prostranost u prsima i tebi i onome s kim se susrećeš. Isprobaj, pa ćeš se uvjeriti.

Međutim, ako si namrgođen, ljudi će se udaljavati od tebe, i neće osjećati radost sjedeći s tobom niti razgovarajući s tobom. Možda oboliš i od opasne bolesti koja se naziva pritisak, jer su radost u srcu i vedrina lica među najuspješnijim lijekovima koji sprečavaju ovu bolest. Zbog toga ljekari savjetuju onome ko je iskušan ovom bolešću da se kloni onoga što ga uznemirava i ljuti, jer to pogoršava njegovu bolest. Prema tome, vedrina lica otklanja ovu bolest, jer čovjek na taj način osjeća radost u srcu i biva voljen kod ljudi.

Ovo su tri temelja na kojima počiva lijepo ponašanje u ophođenju sa stvorenjima.

¹ Bilježi Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavlje: "Pohvalno je biti vedrog i nasmijanog lica prilikom susreta", br. 2626, od Ebu Zerra, radijallahu anhu.

U lijepo ponašanje prema stvorenjima spada i lijepo ophođenje prema prijateljima, bližnjima i porodici. Čovjek ne treba gubiti strpljenje s njima niti im otežavati, nego u njihova srca treba unositi radost koliko god je to u njegovoj mogućnosti, u granicama Allahovog zakona. Ovo ograničenje je neophodno jer među ljudima ima onih koji se raduju jedino onome što predstavlja grijeh prema Allahu – da nas Allah toga sačuva. S takvima se u tome nećemo saglasiti, ali usrećivanje onih sa kojima si blisko povezan, poput porodice, prijatelja i bližnjih, a u granicama vjerskih propisa, spada u lijepo ponašanje. Zbog toga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

«خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ، وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي».

„Najbolji od vas je onaj koji je najbolji prema svojoj porodici, a ja sam najbolji od vas prema svojoj porodici.“¹

Mnogi ljudi se, na veliku žalost, lijepo ponašaju prema drugima, ali se ne ponašaju lijepo prema svojoj porodici. To je greška i izvrtnje stvarnosti. Kako se možeš lijepo ponašati prema onima koji su ti daleki, a loše se ponašati prema bližnjima?! Neko

¹ Hadis bilježi Et-Tirmizi, Knjiga o vrlinama, poglavlje: "O vrijednosti Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, supruga", broj 3895, od Aiše, radijallahu anha, a bilježi ga i Ibn Madže, Knjiga o braku, poglavlje: "O lijepom odnosu prema ženama", broj 1977, od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma.

bi mogao kazati: "Pošto ne osjećam nelagodu u tome da odbacim formalnosti i učtivost između sebe i svojih bližnjih, zato se loše ponašam prema njima." Mi na to odgovaramo: to nije ispravno, jer su upravo bližnji najpreči među ljudima s kojima se treba lijepo družiti i ophoditi.

وَلِهَذَا قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ قَالَ: «أُمُّكَ». قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «أُمُّكَ». قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «أَبُوكَ».

Zbog toga je neki čovjek upitao: "Allahov Poslaniče, ko je najpreči da se prema njemu lijepo odnosim?" "Tvoja majka", odgovorio je. "A ko onda?", upitao je. "Tvoja majka", odgovorio je. "A ko onda?", upitao je. "Tvoja majka", odgovorio je. "A ko onda?", upitao je. "Tvoj otac", odgovorio je.¹

A kod nekih ljudi je slučaj obrnut; vidiš ga kako ima loš odnos prema svojoj majci, a lijep odnos prema svojoj supruzi, te tako daje prednost lijepom odnosu prema supruzi nad dobročinstvom prema svojoj majci.

Zaključak jeste: lijep odnos sa porodicom, prijateljima i rodbinom – sve to spada u lijepo ponašanje.

¹ Hadis bilježe Buhari, Knjiga o edebu, poglavlje: "Ko je najpreči za lijepo ophođenje", br. 5971, i Muslim, Knjiga o dobročinstvu, održavanju rodbinskih veza i edebu, poglavlje: "Dobročinstvo prema roditeljima i da su oni najpreči za to", br. 2548, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

Potrebno je da u ovim ljetnim centrima iskoristimo prisustvo omladine tako što ćemo ih navikavati na lijepo ponašanje kako bi ovaj centar postao centar podučavanja i odgoja. Znanje bez odgoja može donijeti više štete nego koristi, dok uz odgoj znanje dovodi do svog željenog rezultata. Zbog toga je Uzvišeni Allah rekao:

﴿مَا كَانَ لِيَشْرَ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّيِّنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ﴾ (79)

"Nije primjereno čovjeku da mu Allah da Knjigu, i mudrost, i vjerovjesništvo, a zatim da govori ljudima: 'Budite robovi moji, a ne Allahovi!', nego: 'Budite učenici i pobožni, time što Knjizi poučavate i što je i sami proučavate!'" (Ali Imran, 79)

Ovo je korist znanja: da čovjek bude istinski učenik, u smislu da odgaja Allahove robove na Allahovom šerijatu. Stoga se nadamo da će oni koji upravljaju ovim centrima učiniti ih mjestom natjecanja u plemenitim vrlinama, u koje spada i usavršavanje ahlaka.

Već smo na početku spomenuli da lijepo ponašanje može biti urođeno i može biti stečeno, te da je urođeno lijepo ponašanje savršenije od stečenog lijepog ponašanja. Za to smo naveli dokaz, a to su riječi Allahovog Poslanika upućene Ešedžu Abdul-Kajsu:

«بَلِ اللّٰهُ جَبَلَكْ عَلَيْهَا».

“Naprotiv, Allah te je stvorio s njima.”¹

I zato što urođeno lijepo ponašanje ne napušta čovjeka, dok stečeno lijepo ponašanje čovjeku može izmaći u mnogim situacijama, jer ono zahtijeva uvježbavanje, napor i prisjećanje na to pri svakoj pojavi onoga što ga uzrujava.

وَلِهَذَا جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ،
أَوْصِنِي. قَالَ: «لَا تَغْضَبْ»، فَرَدَّدَ مِرَارًا، قَالَ: «لَا
تَغْضَبْ»،

Zbog toga je neki čovjek došao Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i rekao: "O Allahov Poslaniče, oporuči mi!" Poslanik mu reče: "Ne ljuti se!" Ovaj čovjek je još nekoliko puta ponovio isto pitanje, a Poslanik mu je svaki put isto odgovarao: "Ne ljuti se!"² Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, također je kazao:

«لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ
الْغَضَبِ».

¹ Ebu Davud, Knjiga o edebu, poglavlje: "O ljubljenju čovjeka", br. 5225, od Zari'a, koji je bio u izaslanstvu Abdul-Kajsa, i Et-Tirmizi, poglavlja: "O dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza", "O stalozenosti i brzopletosti", br. 2011, od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma.

² Hadis bilježi Buhari, Knjiga o edebu, poglavlje: "O čuvanju od srdžbe", br. 6116, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

"Nije jak onaj koji pobjeđuje ljude svojom snagom, već je jak onaj koji kontroliše sebe u ljutnji."¹

"Es-sura'atu": onaj koji obara ljude, kao "humezetun" i "lumezetun", pa "el-humezetu" je onaj koji kleveta ljude, a "el-lumezetu" je onaj koji ljudima nalazi mahane, pa snažan nije onaj koji obara ljude i savlađuje ih.

«إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ»،

"Snažan je onaj ko srdžbu savlađuje."² Dakle, onaj koji savlađuje sebe i kontroliše sebe u ljutnji istinski je jak, a čovjekova samokontrola u ljutnji ubraja se u plemenite moralne osobine.

Pa kada se naljutiš, ne postupaj po srdžbi, nego zatraži utočište kod Allaha od prokletog šejtana. Ako stojiš, sjedni, a ako sjediš, leži. Ako se srdžba pojača, uzmi abdest dok te ne napusti.

Zaključak je da je urođeno lijepo ponašanje vrednije od stečenog lijepog ponašanja, jer ono predstavlja čovjekovu narav i lahko mu ga je

1 Hadis bilježe Buhari, Knjiga o edebu, poglavlje: "Čuvanje od srdžbe", br. 6114, i Muslim, Knjiga o dobročinstvu, održavanju rodbinskih veza i lijepom ponašanju, poglavlje: "Vrijednost onoga ko vlada sobom prilikom srdžbe", br. 2609, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

2 Hadis bilježe Buhari, Knjiga o edebu, poglavlje: "Čuvanje od srdžbe", br. 6114, i Muslim, Knjiga o dobročinstvu, održavanju rodbinskih veza i edebu, poglavlje: "Vrijednost onoga ko vlada sobom prilikom srdžbe", br. 2609, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

ispoljiti u svakoj situaciji, dok stečeno ponašanje može izostati u nekim prilikama.

Također kažemo: lijepo ponašanje se stiče trudom, u smislu da čovjek sebe vježba, te postaje osoba lijepog ponašanja putem određenih postupaka, među kojima su:

1. Da pogleda u Allahovu Knjigu i u sunnet Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i sagleda tekstove koji ukazuju na pohvalu tog veličanstvenog ahlaka. A vjernik, kada vidi da tekstovi hvale neku od karakternih osobina ili djela, on po tome postupa.

2. Da se druži sa onima koji su poznati po lijepom ponašanju, a Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ukazao je na to u svojim riječima:

«مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالْجَلِيسِ السَّوِّءِ كَحَامِلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكِيرِ، فَحَامِلُ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُحْذِيكَ، وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً، وَنَافِخُ الْكِيرِ إِمَّا أَنْ يَحْرِقَ ثِيَابَكَ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا خَبِيثَةً.»

"Primjer dobrog i lošeg druga je kao primjer prodavca miska i onoga koji puše u kovački mijeh; prodavac miska ili će ti ga pokloniti, ili ćeš ga od njega kupiti, ili ćeš barem od njega osjetiti lijep miris, a onaj koji puše u kovački mijeh ili će ti spaliti odjeću, ili ćeš od njega osjetiti ružan miris."¹

¹ Hadis bilježe Buhari, Knjiga o klanju i lovu, poglavlje: "O mošusu", br. 5534, i Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih

Svi mladi trebaju se družiti sa onima koji su poznati po plemenitim osobinama, a udaljiti se od loših karakteristika i bezvrijednih postupaka, kako bi im to druženje poslužilo kao škola koja će im pomoći u usvajanju plemenitih osobina.

3. Da čovjek razmisli o tome šta proizilazi iz njegovog lošeg ponašanja; čovjek lošeg ponašanja je prezren, odbačen i spominje se po lošim osobinama. Pa, kada čovjek spozna da ga loše ponašanje dovodi do ovoga, on će ga se kloniti.

*

Divan uzor, sallallahu alejhi ve sellem

Mi u Allahovom Poslaniku imamo divan uzor, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stvorenje je s najljepšim ponašanjem, jer je o njemu Uzvišeni Allah rekao:

﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ 4﴾

"I ti si, zaista, najljepše ćudi." (El-Kalem, 4) Događaji i situacije koji su se desili u vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ukazuju na njegovo lijepo ponašanje. Štaviše, on, sallallahu alejhi ve sellem, imao je lijepo ponašanje čak i prema djeci; bio bi blag prema njima i igrao se s njima, te bi govorio jednom djetetu:

﴿يَا أَبَا عُمَيْرٍ، مَا فَعَلَ النَّغِيرُ؟﴾،

veza, poglavlje: "O pohvalnosti druženja sa dobrim ljudima", br. 2628, od Ebu Musaa el-Eš'arija, radijallahu anhu.

„O Ebu Umejre, šta je bilo s nugajrom?“¹ Ebu Umejir je nadimak malog dječaka koji je imao 'nugajra', a to je mala ptica poput vrapca. Ovaj nugajr je uginuo, pa se dječak zbog njega rastužio i ražalostio. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obraćao mu se s blagošću govoreći: "O Ebu Umejre, šta uradi nugajr?"

Došao je jedan beduin i pomokrio se u džamiji. Prisutni su povikali na njega i počeli ga grditi te tjerati, ali ih je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zaustavio. Kada je beduin završio s mokrenjem, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je da se na mjesto gdje je mokrio pospe jedna kofa vode. Zatim je pozvao beduina i rekao mu:

«إِنَّ هَذِهِ الْمَسَاجِدَ لَا يَصْلُحُ فِيهَا شَيْءٌ مِنَ الْأَدَى أَوْ الْقَذَرِ،
إِنَّمَا هِيَ لِلصَّلَاةِ وَقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ».

"Zaista ove džamije nisu prikladne za bilo kakvu prljavštinu niti nečistoću. One su namijenjene samo za namaz i učenje Kur'ana."² Ili kako je kazao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

¹ Hadis bilježe Buhari, Knjiga o edebu, poglavlje: "O prijatnosti prema ljudima", br. 6129, i Muslim, Knjiga o adabima, poglavlje: "O pohvalnosti tahnika novorođenčeta prilikom rođenja", br. 2150, od Enesa, radijallahu anhu.

² Hadis bilježe Buhari, Knjiga o abdestu, poglavlje: "Polijevanje vode po mokraći", br. 221, i Muslim, Knjiga o čistoći, poglavlje: "Obaveznost pranja mokraće", br. 285, a prenosilac hadisa (ravija) je Enes, radijallahu anhu.

Vid ljepote morala u ovoj priči je očigledan, jer on nije ukorio ovog beduina niti je naredio da ga udare, već ga je ostavio sve dok nije obavio malu nuždu, a zatim ga je obavijestio da mesdžidi nisu prikladni za ono što je učinio, već da su oni za namaz, zikr i učenje Kur'ana.

Došao mu je jedan čovjek u ramazanu i rekao: "Allahov Poslaniče, propao sam!!" Pa mu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče:

«وَمَا أَهْلَكَ؟»، قَالَ الرَّجُلُ: وَقَعْتُ عَلَى امْرَأَتِي فِي رَمَضَانَ وَأَنَا صَائِمٌ، فَلَمْ يُوبِّخْهُ، وَلَمْ يَنْهَرْهُ، بَلْ قَالَ لَهُ: «فَهَلْ تَجِدُ مَا تُعْتِقُ رَقَبَةً؟» قَالَ: لَا. قَالَ: «فَهَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَصُومَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ؟» قَالَ: لَا. قَالَ: «فَهَلْ تَجِدُ مَا تُطْعِمُ سِتِّينَ مَسْكِينًا؟» قَالَ: لَا. ثُمَّ جَلَسَ، فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ بِعَرَقٍ فِيهِ تَمْرٌ، فَأَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَقَالَ لَهُ: «تَصَدَّقْ بِهَذَا»، فَقَالَ الرَّجُلُ: أَعَلَى أَفْقَرِ مِنَّا؟! فَمَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا أَحْوَجُ إِلَيْهِ مِنَّا، فَضَحِكَ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى بَدَتْ أَنْيَابُهُ، ثُمَّ قَالَ: «اذهَبْ فَأَطْعِمْهُ أَهْلَكَ».

"Šta te je upropastilo?" Čovjek reče: "Stupio sam u spolni odnos sa svojom ženom u ramazanu, a postio sam." On ga nije ukorio niti grdio, već mu je rekao: "Imaš li čime osloboditi roba?" On reče: "Ne." Reče: "Možeš li postiti dva mjeseca uzastopno?" On reče: "Ne." Reče: "Imaš li čime nahraniti šezdeset siromaha?" On reče: "Ne." Zatim je sjeo. Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, donesena je korpa u kojoj su bile hurme, pa mu je to dao i

rekao mu: "Podijeli ovo kao sadaku!" Čovjek reče: "Zar nekome siromašnijem od nas?! Između njena dva kamenjara nema nikoga kome je ovo potrebnije nego nama." Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nasmija se tako da su mu se ukazali očnjaci, a zatim reče: "Idi i nahrani time svoju porodicu."¹

Lijepo ponašanje Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u ovom događaju je očito i jasno, jer on nije grubo odbio ovog čovjeka, niti ga je vrijeđao, niti ga je prekorio, a to je zbog njegove, sallallahu alejhi ve sellem, strpljivosti i mudrosti. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uvidio je da je ovaj čovjek došao pun kajanja, kao pokajnik i u strahu, pa je, sallallahu alejhi ve sellem, smatrao da on ne zaslužuje prijekor, već da mu se pojasni istina i da se prema njemu postupi s blagošću.

Pitanje: Mnogi ljudi navode da stanovnici Zapada imaju ljepše ponašanje u svojim međuljudskim odnosima, prodaji i kupovini, dok ćeš naći prevaru, laž i prodaju robe lažnim zaklinjanjem u redovima nas muslimana, pa šta je razlog tome? I da li njihova industrijska civilizacija ima veliki utjecaj na formiranje njihovog ponašanja?

¹ Bilježe ga Buhari, Knjiga o postu, poglavlje: "Kada postač u ramazanu ima spolni odnos, a nema čime izvršiti keffaret (otkup), pa mu se udijeli milostinja da njome izvrši keffaret", hadis br. 1936, i Muslim, Knjiga o postu, poglavlje: "Stroga zabrana spolnog odnosa tokom dana u ramazanu za postača", hadis br. 1111, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

Odgovor: Rekao je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem:

«لَوْ يُعْطَى النَّاسُ بِدَعْوَاهُمْ، لَادَّعَى رَجُلٌ دِمَاءَ قَوْمٍ وَأَمْوَالَهُمْ، وَلَكِنَّ الْبَيِّنَةَ عَلَى الْمُدَّعِي»،

"Kad bi se ljudima presuđivalo na osnovu optužbi drugih ljudi, onda bi neki ljudi (olahko) optužili nekog kako imaju pravo na izvršenje odmazde nad tim nekim ili kako im duguje neki imetak. Međutim, onaj koji optužuje dužan je donijeti dokaz."¹ A ono što je poznato među ljudima, da Zapad ima lijepo ponašanje u ophođenju, to nije tačno, jer kod njih doista ima lošeg ophođenja koje prepoznaje onaj ko je otišao kod njih i posmatrao ih okom pravde i pravičnosti, a ne onaj ko ih je posmatrao okom veličanja i divljenja. Zato je pjesnik rekao: "Oko zadovoljstva slijepo je za svaku mahanu *** kao što oko srdžbe otkriva nedostatke."²

Mnogi mladići koji su otišli na Zapad pričali su mi o postupcima koji spadaju u najružnija svojstva. Međutim, kada oni istinski savjetuju prilikom prodaje i kupovine, to nije zato što posjeduju

¹ Pogledaj: El-Hajavan od El-Džahiza, 3/226, Ujunul-ahbar, 3/16 i El-Ikdul-ferid, 2/194.

² Bilježe Buhari, Knjiga o tefsiru Kur'ana, poglavlje: "Doista, oni koji za obavezu svoju prema Allahu i zakletve svoje kupuju nešto što malo vrijedi, na ahiretu nikakva udjela neće imati..." (Ali Imran, 77), broj 4552, i Muslim, Knjiga o presudama, poglavlje: "Zakletva je na tuženom", broj 1711, iz hadisa Ibn Abbasa, radijallahu 'anhuma.

moralne vrijednosti, nego zato što su robovi materije. A čovjek, što više istinski savjetuje u svom postupanju u ovim stvarima, ljudi mu više prilaze i brže pristupaju kupovini i promovisanju njegove robe.

Oni to ne čine zato što su savršenog morala i ponašanja, već zato što su vođeni materijalnim interesom, pa lijepo ophođenje smatraju najvećom reklamom za uvećanje svoga imetka kako bi to što nude bilo prihvaćeno. U suprotnom, oni su onakvi kakvim ih je Allah, azze ve dželle, opisao u Svojim riječima:

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ﴾ (6)

"Oni sljedbenici Knjige koji ne vjeruju i višebošci, bit će, sigurno, u vatri džehennemskoj, u njoj će vječno ostati: oni su najgora stvorenja." (El-Bejjine, 6) Ne smatram da iko istinitije opisuje nevjernike od Uzvišenog Allaha: oni su najgora stvorenja. Kako se nadati istinskom dobru od naroda kojeg je Allah opisao kao najgora stvorenja? Ne vjerujem da se to ikada može desiti. Međutim, ono što se kod njih može naći od iskrenosti, jasnoće i dobronamjernosti u ovim poslovanjima kod njih ima sasvim drugu svrhu, a to je stjecanje ugleda i materijalne dobiti. U protivnom, onaj ko sagleda njihovu nepravdu, nasilje i oholost prema

stvorenjima u mnogim prilikama, uvidjet će istinitost riječi Uzvišenog:

(...أُولَٰئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ).

"...oni su najgora stvorenja."

A što se tiče onoga što čine mnogi muslimani, poput varanja, laganja i izdaje u međusobnim odnosima, islam i vjerovanje tih muslimana umanjani su onoliko koliko u ovim stvarima krše šerijatske propise.

To što pojedini muslimani postupaju suprotno i izlaze iz okvira šerijata u ovakvim pitanjima, ne znači da u šerijatu postoji manjkavost. Šerijat je potpun, a oni koji tako postupaju nanose štetu prvenstveno samima sebi, zatim islamskom vjerezakonu, potom svojoj braći muslimanima, a onda i nemuslimanima s kojima stupaju u odnose. Oni, uistinu, nanose štetu isključivo sebi. Razuman čovjek ne smatra da je loš postupak pojedinca mahana šerijata kojem taj pojedinac pripada.

Zbog toga molim sve muslimane da povedu snažnu kampanju u borbi protiv ovih pojava koje islam ne odobrava, poput laži, izdaje, prevare, obmane i tome sličnog.

Pitanje: Koji od njih dvojice je bolji: čovjek manjkave vjere, a lijepog ponašanja, ili čovjek koji se približio savršenstvu u pridržavanju šerijata, a lošeg je ponašanja? I kakva je veza toga sa riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

«ذَهَبَ حُسْنُ الْخُلُقِ بِخَيْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»

"Lijepo ponašanje je odnijelo dobro dunjaluka i ahireta"¹, i u njegovom, sallallahu alejhi ve sellem, odgovoru Ummu Selemi?

Odgovor: Nema sumnje da u potpunost vjere spada i potpunost karakternih osobina, kao što se vjerodostojno prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

«أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيْمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا».

"Najpotpunijeg imana su oni vjernici koji imaju najljepše ponašanje."²

Prema tome, svako ko ima manjkav ahlak, manjkava mu je i vjera, jer se potpunost vjere ostvaruje potpunošću ahlaka. Kao što smo spomenuli, lijepo ponašanje podrazumijeva ophođenje prema Stvoritelju i ophođenje prema stvorenjima, iz čega postaje jasno da se potpunost ahlaka postiže potpunošću vjere. Shodno tome, utjecaj osobe potpunog ahlaka na druge, u pogledu njihovog privlačenja islamu i vjeri, znatno je veći od utjecaja pobožne osobe koja ima loš ahlak. Ako se

¹ Hadis bilježe Abd b. Humejd u svom "Musnedu" (1210), Haraiti u "Mekarimul-ahlaku" (50) i Taberani u "El-Kebiru" (23/223), a ravija je Enes, radijallahu anhu.

² Hadis bilježe Ebu Davud, Knjiga o Sunnetu, poglavlje: "Dokaz o povećanju i smanjenju imana" (br. 4682), i Tirmizi, Knjiga o dojenju, poglavlje: "Šta se navodi o pravu žene kod njenog muža" (br. 1162), iz hadisa Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

onome ko se ističe u ibadetu podari da ima i lijepo ponašanje, to je onda najpotpunije stanje. Međutim, što se tiče vrednovanja i poređenja onoga ko se ističe u svojim ličnim ibadetima, ali posjeduje loš ahlak, to je stvar koju nije moguće precizno utvrditi.

Molimo Allaha da nas učini od onih koji se čvrsto drže Njegove Knjige i sunneta Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, vanjštinom i nutrinom, da nas usmrti na tome, da nam bude Zaštitnik na dunjaluku i na ahiretu, da ne skrene naša srca nakon što nas je uputio, te da nam od Sebe podari milost. Zaista je On Onaj Koji mnogo daruje.

*

Sadržaj

Mekarimul-ahlak – Plemenite karakterne osobine	2
Mekarimul-ahlak – Plemenite karakterne osobine	2
U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!	2
Područja lijepog ponašanja	8
Divan uzor, sallallahu alejhi ve sellem.....	31